

GRID

Intern faglig debat på Kunstakademiets Arkitektskole, Afd 6

Einig zu sein ist göttlich und gut; woher ist die Sucht denn
Unter den Menschen, daß nur Eines und Einer nur sei?
HÖLDERLIN

Nº 47 november 2001

Himlen over Midtvesten

Vision 2010 - et eventyr

Kasper Nefer Olsen

Himlen er ligesom lidt konkav over Midtvesten: der er ligesom noget der trækker i den, man kan mærke ligesom et sug, - ja, en gang imellem er det næsten som om den er helt nede og røre jorden...

Tag nu bare lufthavnen der jo ikke er blevet mindre befløjet i de sidste 10 år: de kommer kørende fra hele Nordjylland og Himmerland, og de kommer flyvende helt fra Skåne, Halland og Bleking, har jeg hørt. Det er ikke så dumt med sådan en lufthavn, selv om den ikke ser så stor ud; for det der virkelig bestemmer hvor stor en lufthavn er, er ikke arealet af terminalbygningen: det er afstanden til de andre lufthavne.

Der er jo ellers ret fladt i Midtvesten. Og det flade land kan let give en fornemmelse af at der er langt mellem snapsene. Det giver jo ikke udsyn at kunne se langt, hvis der ikke er noget at se. Der kan blive frygtelig langt fra A til B, selv om landevejen følger den helt lige linie; ja, netop de lange lige landeveje i Midtvesten kan få en by til næsten at forsvinde i farten - så man ikke bemærker andet end højst et lille 'bump'. Og jernbaner gør ikke nødvendigvis sagen bedre: er et trafikknudepunkt ikke netop gerne et sted hvor ingen drømmer om at stå af? Eller tag begrebet 'omfartsvej': er dermed ikke alt sagt? Som om der fandtes byer der var så døde i sværen at man ligefrem måtte foretrække at køre en omvej udenom - bare for ikke at risikere at gå helt i stå...

Men sådan er det nu ikke i Midtvesten - ikke længere, i hvert fald. For det er da rigtigt at mange af de oprindelige bydannelser blot lagde sig op ad landevejen - og i øvrigt gjorde det uden at skamme sig, med façaderne frejdigt vendt mod de landevejsfarende - men rigtignok også beskedne i størrelse og udstyr, så de i nogen grad 'tabte ansigt', da trafikken blev hurtigere og mere 'gennemgående'. Men når du i dag kommer kørende fx fra Århus, ad den lange lige landevej, skal du være mere nærsynet end Færdselspolitiet tillader (det mener jeg helt bogstaveligt) for ikke at opdage at du ikke bare kommer et sted fra, men også er på vej et sted *hen*.

Det er det med himlen, som jeg talte om før. Du kan se på lang afstand at der er noget løs. Der er tårne i horisonten, og der er mange af dem. Det er ikke bare skorstene (selv om der også er nogle af dem, og også nogle endnu mere specielle ting der rager op): det er rigtige huse, som er til noget. Og når du kommer tættere på, opdager du at to af dem danner en veritabel port, som du bliver ført lige ind i.

Det er det, de kalder 'Porten mod Vest'; men i virkeligheden er det to helt nye rådhus. *To* rådhus? Ja, for det, du kommer til, er en tvillingeby (noget de opfandt i Amerika i slutningen af forrige århundrede): Herning-Ikast. Læg mærke til at de to rådhus er nøjagtigt lige store (ellers blev det jo også en underlig port): i en rigtig tvillingeby står den ene ikke i skyggen af den anden.

Men du skulle faktisk se det fra oven for rigtigt at fatte rækkevidden af disse her højhus (der er foreløbig 9 af dem, kan du se). For vi stopper ikke ved tvillingerne: det er en fir-, fem-, sekslingeby - hvad du vil... På den måde har de fået hele området til at hænge sammen. Ofte går det ellers den modsatte vej: mens nogle få byer bliver centraliseret, bliver alle de andre marginaliseret. Og hver gang man fx åbner en buslinie, undersøger man først 'befolkningsgrundlaget' - og det viser altid at der er alt for mange steder hvor det ikke kan betale sig at køre, således at for hver landsby, der kommer tættere på centrum, er der fem der kommer endnu længere ud, trafikalt betragtet... Ved at lægge højhusene ud i et helt regelmæssigt mønster (det som arkitekterne, på udenlandsk, kalder et 'grid'), har de i Midtvesten så at sige vedtaget på forhånd at alle steder er lige betydningsfulde. Det kan du godt kalde demokrati, hvis du vil. Og med *dette* nye befolkningsgrundlag - de mennesker, som arbejder og bor i og omkring højhusene - var det lige pludselig ikke længere noget problem at indrette kollektiv trafik der rykkede: du kan selv se at den langstrakte ellipse, som så at sige 'spændes ud' af højhusene, er lige netop det område hvor det, de kalder 'Mini-Metroen', kører.

Sådan en 'infrastruktur' bygger selvfølgelig videre på det der allerede var i gang. Det er mange år siden, der blev oprettet et trinbræt på jernbanen ved noget, de kaldte Birk-Centerpark. Nu kan enhver jo oprette et trinbræt, og kalde noget 'center', som i virkeligheden ligger midt ude på marken, - det er set før. Men det var faktisk allerede dengang et center for flere af de ting, der i dag kendetegner Midtvesten. Der var en højere læreanstalt - der i dag har professorer og hvor der også forskes - for nogle af de fag, som dyrkes i den lokale industri (det var oprindeligt især tekstilindustri, som du naturligvis véd, men efterhånden blev det også træindustri, computere, og meget mere). Der var kollegier for de unge; men der var undervisningstilbud for alle aldre og erhverv, og forskningen skete i tæt samspil med industrien. Der var naturligvis det berømte Kunstmuseum, som netop i disse år begyndte at udvide sig, med små 'pavilloner' rundt om i den store landskabsarkitekt Th. Sørensens anlæg, til en hel lille by i sig selv: Manzoni- og Cronhammar-pavillonerne blev opført til samlinger af disse to kunstnere der var kommet langvejs fra til Midtvesten. Og der var den herlige kæmpeskulptur Elia, som sandelig er med til, på sin helt egen måde, at trække himlen til. Men det må du hellere selv køre ud og opleve...

Det er heller ikke sådan at de opgav de lange lige landeveje. Tværtimod: da motorvejen sydfør (vi vil ikke sige 'sydom') aflastede trafikken (som ærlig talt var ved at blive lidt tæt i myldretiden), fik den gamle *Mainstreet* fra Ikast til Snebjerg en god del af sin oprindelige karakter tilbage - ja, folk i området begyndte ligefrem at betragte det som 'deres' vej: man begyndte igen at tænke på at vende husene mod vejen, på mødet med de kørende - hvoraf mange nu var naboer i en mere omfattende forstand; for begrebet 'nabo', som altid havde været vigtigt for folk på egnen, var lige så stille blevet udvidet ganske meget, som en helt naturlig følge af fem-sekslingebyens samling.

Selv motorvejen fik de faktisk trukket ind i byen på en fiks måde, der vidnede om at handelslivet allerede dangang havde modtaget impulser fra 'den store verden', som gjorde det muligt at tænke ud over den sædvanlige sterile kombination af gågader og parkeringspladser - denne 'provinsialisme' som man finder selv i de største byer. Midt i Herning opstod et åbent og fleksibelt markedsmiljø - kaldet 'plaza' og 'bazar' - oven på et parkeringshus med direkte tilkørsel fra og (ikke mindst) frakørsel til motorvejen. Du kan forestille dig at det er et sted hvor man ikke bare drejer nøglen om, ruller skodderne ned, slukker lyset og tænder overvågningskameraerne kl. 17, så ingen tør færdes dér efter

lukketid: 'bazaren lukker aldrig', siger de, og det er ikke kun de handlende der har noget at vise frem. Du kan være både tilskuer og deltager; du kan både spille skak, violin, eller klovn, som du har lyst til.

Man talte meget om angst og utryghed i Danmark for 10 år siden, og meget af det blev på ikke særlig klar vis forbundet med det faktum at der var kommet 'fremmede' til landet. Men i Midtvesten byggede de faktisk landets første moské - med tilhørende muslimsk begravelsesplads; det var ikke en tanke der mødte nogen småtskåren, uforstående modvilje dér: for når den ene by ikke skal stå i skyggen af den anden, må det samme naturligvis gælde for trossamfundene.

Men inden jeg fortæller mig helt i byens mange detaljer, må jeg lige nævne endnu en fordel, Midtvesten drog af 'omfartsvejen'. Der findes et smukt område nord for Herning, ved Gullestrup, hvor man hentede det grus der skulle bruges til motorvejsanlægget. Det gav jo en vis fordybning i landskabet; men den brugte de til at forvandle et par eksisterende småsøer til et vældigt bassin - faktisk så stort (2050 meter i længden) at det kan bruges som rostadion i international klasse, foruden til jollesejls og andet fritidsliv. Og det nye boligområde, som fik dén udsigt, kaldte de Guldkysten. Du forstår? Gullestrup - Guldkysten. Det var næsten ligesom også at hente havet ind på heden... Men først og fremmest var det hvad man kalder et 'attraktivt boligområde', som kunne få selv 'jet-settet' til slå sig ned i Midtvesten og lære at stresses af, i stedet for at pendle til dyrere byggegrunde andetsteds. Det var den samme tankegang - blot med en lidt anden 'målgruppe' - der gjorde at man i de samme år indrettede udtjente fabriksbygninger i de gamle bycentre til 'studios' og atelier-lejligheder for de unge 'bohème' der blev tiltrukket af kulturlivet.

Spredt omkring i det område, jeg nu har beskrevet, findes så mange ting at det kan være svært at nævne dem alle. Herning havde allerede Nordeuropas største messecenter, og Ikast havde landets første overdækkede fodboldbane: 'Domen' (det var for øvrigt én af de begivenheder, der symbolsk betegnede tvillingebyens fødsel: da de to byers fodboldhold blev slået sammen til ét - FC Midtjylland). Men sport er jo et vidt begreb, og det nye stadion og arena, det nye sportscenter, golfbanerne, osv. dækkede alt fra ishockey over ridning til skydning. Og ligesom industrien, knyttes også sporten til en læreanstalt - Idrætshøjskolen. Du véd selvfølgelig at Herning leverer nogle af landets bedste ishockeyspillere; men vidste du også at nogle af landets bedste sangere er udgået fra byens aktive kormusikliv? Bare for at vise 'bredden', som man siger... Det, du skal lægge mærke til, er at alle disse ting på en eller anden måde er en del af den store plan for at samle området: ikke bare byen, men også det omgivende land. Tag nu bare motorsporten: *go kart* og *traktor-pulling*, - det er jo ting der appellerer til folk der til daglig omgås med hestekræfter og brede dæk, kan man sige. For det er ikke en rigtig by, hvis den ikke får 'oplandet' op på mærkerne.

Hvis du tænker på H. C. Andersens gamle sang om Jylland - 'Heden, ja man tror det næppe...', 'Ørknens Luftsyn...' og alt det dér - kan du se at den gamle digter ikke var helt gal på den, da han så ikke bare en fortid (som alle gjorde dengang), men også en eventyrlig fremtid i det, der dengang nærmest var Afrika, set fra København. Midtvesten, det var 'den nye verden', som måtte finde sine egne ben at stå på. Det var ikke bare et Afrika: det var også et Amerika, et Arabien, et Asien... Det er sådan det er med det 'lokale': hvis ikke det får fat i himlen, kan det rigtignok blive meget småt og udsigtsløst, og sig selv nok på den dårlige måde. Men når det samler kræfterne og hæver blikket, kan det pludselig se verden i sig selv og sig selv i verden. Det bliver sig selv uden at være sig selv nok. Og det er jo kunsten - hvad enten vi taler kunst eller industri, uddannelse eller sport. Midtvesten år 2010: mon ikke det var noget i dén retning, der foresvævede ham med 'Ørknens Luftsyn'?

